

svibnja 1841. (za Austriju) nijesu nipošto »conventiones« u smislu kan. 3. Zakonika, kako to auktor (str. 33.) drži. Izraz »pasivna asistencija«, što ga auktor sustavno rabi za traženje privole, nije nikako zgodan.

Dr. I. A. Ruspini.

Dr. Stjepan Zimmermann: Opća noetika, teorija spoznaje i kritika njezine vrijednosti. 2. izdanje. Beograd, Drž. štamparija 1926., str. XV + 580.

Prvo je izdanje ove Noetike izišlo u svibnju 1918. Bog je blagoslovio djelo, te je eto iza osam godina moglo ponovno izaći. Isporedimo li ovo drugo izdanje s prvim, vidimo najprije, da je opseg narastao gotovo dvostruko: prije 326 str., sada XV + 580. Od ovih, istina, 134 str. otpada na »Dodatak«, ali u njemu nalazimo samo rasprave drugdje objelodanjene, koje »su ovamo stavljene, da prilično upotpune dosadašnji sadržaj knjige« (str. 449.). I upotpunjuju ga u didaktičkom pogledu (De problematicum noeticorum positione et solutione i Sistematsko-didaktički uvod u filozofiju), u rješavanju najvažnijih problema (Skepticizam, dogmatizam, kriticizam; Problem kauzalnosti; Filozofijsko značenje Einsteinove teorije relativnosti) i u historijskom, prigodom triju jubileja Kanta, Sv. Tome, Sv. Franje (Religija u Kantovoj filozofiji; Filozofijska ideologija Tome Akvinskog; Pogled na franjevačku filozofiju).

U novom izdanju svagdje opažamo plod intenzivnoga istraživačkog rada na polju noetike, kojoj su bila posvećena i glavna djela, što ih je prof. Z. poklonio našoj domovini za ovo osam godina. Novo izdanje »Noetike« ostalo je u biti isto kaošto prvo, samo je organski dalje razvijeno i usavršeno. Sve su teze ostale iste, naime one, koje su sadržane u tomističkoj filozofiji, ne izuzev ni onih specifički tomističkih teza o materiji kao principu individuacije, o tvornom razumu, o instrumentalnom sudjelovanju fantazije kod stvaranja pojmova, o najapstraktnijem pojmu kao prvom. Ako se svaka filozofija, koja postavlja tomističke teze, zove skolastična, to moramo i ovu »Noetiku« zvati skolastičnom. To je za onoga, koji znade, što znači »skolastična« filozofija, najveća odlika. Ali način, kako dolazi Z. do skolastičnih teza, osobit je i daje čitavom djelu posebnu vrijednost i zanimivost i onu suvremenost, koju »moderni« ljudi ne nalaze uvijek u »skolastičnoj« filozofiji. Ovaj način stoji u tom, da uzima noetičke probleme, kojima se bave neskolastični noetičari, slijedi njihovo umovanje, podvrgava ga nutarnjoj kritici te pokazuje riješenje njihovih problema, koje je upravo ono, što ga daje skolastična filozofija, i onda navodi klasična mjesta naših mislilaca, osobito Sv. Tome. Metoda je dakle prikazivanja problema protivna onoj, koju obično susrećemo u našim skolastičnim djelima; ali nas potsjeca na Sv. Tomu, koji svoje artikule počinje s protivnicima, onda daje svoje tumačenje čitavog problema i napokon odgovara protivnicima. Osim toga Z. slijedi neskolastične filozofe i u tom, što izbjegava vanjsku formu, u kojoj se točno dijele i imenom ističu status quaestionis, argumenta, corollaria, scholia, obiectiones. I jedna i druga metoda ima svoje vrline. Z. svojim načinom svakako mora pobuditi u protivnicima uvjerenje, da ih pozna i da je s velikom ljubavlju pratio njihovo umovanje i s njima tražio istinu; zato će i lakše primiti

njegove rezultate, ako ih u tom ne priječe razlozi, koji nijesu filozofske naravi.

Da istaknem sada neke važnije preinake drugoga izdanja prema prvom. Tako je već naslov promijenjen. Prije »Opća noetika, kritika subjektivističkih i idealističkih nazora o vrijednosti ljudske spoznaje«, sada »Opća noetika, teorija spoznaje i kritika njezine vrijednosti«. U novom je naslovu jasnije izrečeno, da je noetika pozitivna, ne polemična znanost. Noetika nije ovisna o »subjektivističkim i idealističkim nazorima o vrijednosti ljudske spoznaje«; ona bi bila, i kad onih »nazora« ne bi nikad bilo.

Druga se promjena tiče samog rasporeda problema. Prije je (u III. dijelu) metnuo na prvo mjesto (I. Odsjek) kritiku subjektivističkih nazora o vrijednosti spoznaje, a na drugo mjesto (II. Odsjek) nauku noetičkog objektivizma; sada obratno. Prije je izložio objektivizam najprije s obzirom na pojmove, onda s obzirom na sudove; sada obratno. Z. sam navodi (str. XI.) razlog, koji ga je na to sklonuo: »Preinačio sam u tom pravcu prvo izdanje zato, jer su upravo sudovi oni spoznajni načini, kojima pripada sigurnosni karakter istine, pa se time prvotna pozicija osnovnog noetičkog problema ne komplicira s pitanjem o »pojmovima«, ili možda još s pitanjem o načinu objektivne egzistencije«. Jamačno je razlog opravdan. Kao što učinak pokazuje narav svog uzroka, tako i sud narav pojma.

Na trećem mjestu spomenut ću promjenu u prosuđivanju znanstvenog karaktera »strogog ili naravnog« realizma o opažanju osjetnih predmeta. Prije smatrao je samo »umjereni ili interpretacioni« realizam znanstvenom teorijom, sada priznanje i »strogi« realizam kao znanstven, ali ne poradi istinitosti nego poradi znanstvenosti metode, kojom se služe njegovi istaknutiji pristaše.

Ne mogu se upuštati u sve potankosti, gdje bi se mogao opaziti napredak bilo prema prvom izdanju, bilo prema čitavoj suvremenoj noetici. Želim samo, neka mnogi uživaju plod neumornog rada Dra Z. Dao Bog svojoj blagoslov njemu i njegovu radu.

Franjo Šanc D. I.

Dr. Fr. Grivec: Владимиръ Соловьевъ и епископъ Штротсмайеръ, 30 — 80, Paris 1925. — Ova rasprava bila je otisnuta već u »Katoličkom Listu« g. 1925. i u posebnom otisku na hrvatskom jeziku. Da bude pristupačna i ruskim inteligentnim krugovima, kojima je u glavnom bila i namijenjena, objelodanio je pisac tu raspravu upotpunjenu na ruskom jeziku u ruskoj reviji »Вѣра и Родина« br. 20.—21., g. 1925. što izlazi u Parizu, odakle je uzet i ovaj separatan otisak. Povod ovoj raspravi dalo je piscu potcjenjivanje veličine ruskog filozofa, teologa i mistika Vladimira Solovjeva u krugovima poratne ruske emigrantske inteligencije, među kojima se napose u tom obziru ističu profesor A. Pogodin i G. V. Florovskij. Pisac napose obeskrjepljuje dvije glavne zastranosti, što se u novije doba počele tendencijozno širiti u krugovima ruske inteligencije na štetu ugleda Solovjeva. Jedna je neispravnost, koju zastupa Florovskij, da je Solovjev u svom naziranju bio nesamostalan i potpuno pod uplivom zapadnjačke katoličke literature, a druga neispravnost, što je širi prof. A. Po-